

GOODBYE LE BISTRO!¹

Lothar Baier*

Η δημόσια χρήση εκφράσεων, που δεν ανήκουν στη γαλλική γλώσσα, θα διώκεται πλέον ποινικά στη Γαλλία. Η κοινοβουλευτική δεξιά, με μια πλειοψηφία τριών τετάρτων που θυμίζει την άσκηση της εξουσίας στις χώρες του *υπαρκτού σοσιαλισμού*, ψήφισε στις 4 Μαΐου 1994, παρ' όλες τις επικρίσεις που δέχτηκε, το «νόμο για τη χρήση της γαλλικής γλώσσας». Χαρακτηριστικό παράδειγμα: το fast food θα πρέπει να αντικατασταθεί από το *ταχεία σίτιση* (restoration rapide). Όσοι παραβούν το νόμο θα δεχθούν καταϊγισμό κυρώσεων.

Καημένη Γαλλία! Αυτή η χώρα μοιάζει να νιώθει πολύ περικυκλωμένη από τα ξένα ιδιώματα, ώστε στην προσπάθειά της να αμυνθεί, αποβάλλει σαν περιττό φορτίο όλη της την αστική χειραφετική παράδοση και παλινδρομεί στην εποχή του αββά Pluche, ο οποίος στα μέσα του 18ου αιώνα, διακήρυσσε: «Το κράτος είναι η γλώσσα». Για μια ακόμα φορά η κοινωνία, η οποία ζει μέσα στη γλώσσα και με αυτήν, δεν έχει δικαίωμα λόγου. Έτσι λοιπόν, στα τέλη του 20ου αιώνα, ένα κράτος ερμηνεύει σαν πρόκληση την εξέγερση της νεολαίας που δεν θεωρεί cool το να μην έχει jobs.

Δεν μπορεί να αρνηθεί κανείς, ωστόσο, ότι αυτά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια η Γαλλία γνώρισε έναν πραγματικό πληθωρισμό από αγγλισμούς. Όχι επειδή η Αγγλία και οι ΗΠΑ κατέκτησαν δόλια τη χώρα, με έμμεσο τρόπο, διά της γλώσσας, αλλά διότι μια νεοτεριστική μανία, χαρακτηριστική της Γαλλίας, έφερε στη μόδα τους αγγλισμούς. Αντί να αναζητά συνεργάτες, με γνώσεις στα οικονομικά, ένας εκδοτικός οίκος ζητούσε, για παράδειγμα, money-minded people, πράγμα που σημαίνει ότι θεωρούσε πως ήταν μια πολύ δυναμική, νέα και σοφιστική επιχείρηση. Είναι όμως άραγε απαραίτητος ένας νόμος για να καταπολεμήσει κανείς παρόμοια ανοησία;

Ο νόμος για την καθαρότητα της γλώσσας που συνέταξε ο Jacques Toubon, υπουργός Πολιτισμού και Διάδοσης της Γαλλικής Γλώσσας (Francophonie), δεν μπορεί να οφείλεται μόνο σε μια κρατική ιδεοληψία, ξένη ως προς την πραγματικότητα της ζωής: κρύβει επίσης και μίαν επικίνδυνη τάση, μια λανθασμένη αντίληψη της ακεραιότητας της εθνικής γλώσσας. Για να αντικαταστήσει κανείς, για παράδειγμα, το fast food με το *ταχεία σίτιση*, πρέπει σίγουρα να αγνοεί τελείως τη πραγματική χρήση αυτής της λέξης: οι νεαροί Γάλλοι δεν λένε ποτέ ό- τι πάνε στο fast food, όταν θέλουν να φάνε ένα χάμπουργκερ. Θα πουν ότι πηγαίνουν στο Mac Do: η λέξη fast food χρησιμοποιείται τις περισσότερες φορές με μεταφορική σημασία, όταν, για παράδειγμα, θέλουν να πουν ότι ένα βιβλίο είναι προχειρογραμμένο. Μ' αυτή την έννοια, μπορούμε να πούμε ότι το κείμενο του νόμου είναι επίσης ένα fast food, ακόμα και αν δεν έχουμε πλέον το δικαίωμα να το λέμε δη-

μοσίως: αυτοί που συνέλαβαν την ιδέα αυτού του νόμου δεν αντιλήφθηκαν ότι μ' αυτή τη λογική θα έπρεπε να απαγορεύσουν και τη λέξη bistro, φαινομενικά απόλυτα γαλλική, αλλά στην πραγματικότητα δανεισμένη από τα ρωσικά, στα οποία σημαίνει *γογγόρα*. Ο στρατός του Ναπολέοντα, εγκαταλείποντας τις βαριές αποσκευές του στις όχθες του Μόσκοβα, τη μετέφερε στις όχθες του Σηκουάνα, όπου μεταμορφώθηκε σιγά σιγά σε γαλλική λέξη.

Η εμφανής αγγλοφοβία αυτού του νόμου κρύβει στην πραγματικότητα μίαν εχθρική διάθεση απέναντι στον ξένο, μίαν άρνηση να αναγνωριστεί ότι η γαλλική γλώσσα όπως όλες οι ζωντανές γλώσσες, δεν τράφηκε ποτέ μόνο από τις δικές της ρίζες, αλλά πάντα και από ξένες συνεισφορές. Μήπως έχασαν στο Υπουργείο Πολιτισμού και Διάδοσης της Γαλλικής Γλώσσας ότι η λέξη café (καφές), όπως και οι λέξεις mandoline (μαντολίνο), sucre (ζάχαρη) και chiffre (αριθμός), έχουν ξένη προέλευση, και μάλιστα αραβική: Ο Le Pen θα μπορούσε να βρει εδώ το θέμα της επόμενης εκστρατείας του, δηλαδή την κά-

θαρση και την άμυνα της αμιγούς γαλατικής γλώσσας.

Κάτω ακριβώς από το άρθρο της εφημερίδας *Le Monde* το αφιερωμένο σ' αυτόν το νόμο (5 Μαΐου 1994), μια διαφημιστική λεζάντα ανήγγειλε ένα συνέδριο - υπό την αιγίδα του François Mitterand - για την Ευρώπη, του οποίου η πρώτη συνεδρία είχε ως θέμα: «Η γλωσσική πολυφωνία: μια ευτυχής συγκυρία για την Ευρώπη;». Για τους οργανωτές του συνεδρίου, αυτή η πολυφωνία είναι σαφώς δυσάρεστη, αφού δεν έκριναν απαραίτητο να γράψουν σωστά, δηλαδή με τους κατάλληλους τόνους, το όνομα ούτε ενός από τους συνέδρους που προέρχονταν από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Τα ξένα ονόματα ήταν πάντα το πρόβλημα για τους Γάλλους. Όσο η φροντίδα για τη γλώσσα, στη Γαλλία, θα συμβαδίζει με

την επιδεικτική περιφρόνηση του ξένου, θα γεννά την υποψία ότι λειτουργεί σαν επικάλυμμα φτώχειας, ότι κρύβει αυτήν τη χαρακτηριστική γαλλική γλωσσική οκνηρία - την οποία και μια μεγάλη μερίδα των ιδίων των Γάλλων οικτείρει.

Μετάφραση: Κατερίνα Κολλέτ

*Ο Lothar Baier είναι συγγραφέας και ζει στη Φραγκφούρτη. Τα τελευταία έργα που δημοσιεύτηκαν είναι: *Die verleugnete Utopie*, 1993, και *Was wird Literatur?*, 1993.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Επιθεώρηση *Liber*, τεύχος 19, Σεπτέμβριος 1994.

